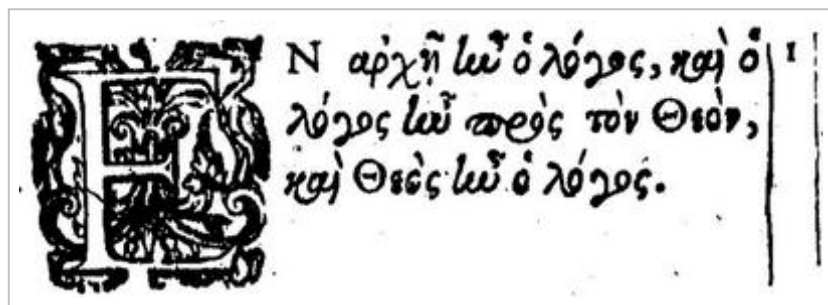

Kristovo dílo spásy

Teologie | 30.5.2013 @ 21.14

Měl jsem v posledním semestru mimořádnou příležitost asistovat na VOŠMT u předmětů Principy výkladu Bible a Christologie. Populární a odlehčené, avšak vydatné a, věřím, zajímavé ukázky, jsem se jal publikovat pod štítky [PVB](#) a [CHS](#). Právě tak i v tomto článku přináším svůj upřímný názor na dílo spásy, které vykonal Pán Ježíš Kristus.

Poznámka pro nadšence: Na školním OLATu jsem vytvořil test, který je mým studentům pomůckou v přípravě na kolokvium po asistenčním vyučování. Test má 51 otázek, měl by být napsán během 60ti minut. Naleznete jej na adrese <http://77.104.252.79:8080/...ntry/4063233?....>

V Betlémě je Logos

Vtělení Krista, to je nedovysvětlitelné mystérium, o němž však víme příliš mnoho, než aby nás v christologii neustále nedohánělo. Je-li Kristus vtělen, kým byl před vtělením? A kým se stal? Na první otázku odpovídá evangelista prvními pěti slovy svého svědectví o Kristu: „ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος“ (J 1,1; W-H), na tu druhou ve většině veršů zbývajících. Bez zajímavosti ovšem nezůstává, že Jan nebyl prvním, kdo o Logu uvažoval. Židovský filosof Filón Alexandrijský považoval Logos za kosmický řád, za prvo-stvoření, za prostředek stvoření a božího zaopatření. Nebyl pro něj ani osobní, ani neosobní, zdaleka ne však Mesiáš. Podobně byl Logos Efezských platoniků neosobní vesmírný princip, jakýsi ideální Rozum v Boží mysli (Williams, 7). Termín „Logos“ znamená jednoduše „slovo“. Jeho pojetí má proto vždy konotace s významy „výraz, vyjadřování, rozum, řeč“. Tak je tomu i v křesťanském chápání. Logos je výraz Boha ke světu. Tento výraz, toto „slovo u Boha“, skrze něž „všechno povstalo“, je cosi dokonale zosobněného. Bylo o něm vydáno svědectví, například svědectví od „člověka jménem Jan [Křtitel]“.

Ať už tedy evangelista Jan použitím termínu Logos reagoval na Ježíšova současníka Filóna, nebo na Efezské platoniky působící v místě pravděpodobného vzniku evangelia, každopádně všem vzkázal Logos jako věčného Syna, jako božskou Osobu, která se v Pánu Ježíši Kristu stává vtělenou. Vtělením Boha nastává problém dvojí přirozenosti Ježíše Krista, o němž Písmo sice vytrvale svědčí jako o božské osobě (J 3,13; J 1,15.30; J 1,14; Mt 11,27; J 14,7.9), a přesto jej nechává prchat do Egypta před Herodem, hladovět a žíznit, procházet soužením, pokušením, útlakem a nakonec smrtí, čili definitivní lidskou zkušeností.

Bible nás o Ježíšově přirozenosti učí, že je „výrazem Boží podstaty“, řecky „χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ“ (Žd 1,3). Slovo překládané jako „podstata“, řecky „ὑποστάσεως“ odkazuje svým významem na nedílnou subsistenci Krista v Bohu a zakládá tak doktrínu takzvané hypostatické jednoty (z řeč. ὑποστάσεως [hypostaseós]). Právě ve světle této biblické doktríny chápeme různorodá evangelijní svědectví svědčící tu o Kristově úplném lidství (Mt 4,2), tam zas o Jeho nesporném Božství (J 8,58).

Zřekl se své výsady

Starý křesťanský chvalozpěv uvádí, že byl Kristus „způsobem bytí roven Bohu“, ale „sám sebe zmařil“, když se ponížil na úroveň člověka, kde podstoupil potupnou smrt (Fp 2,6nn). „Sebezmaření“ neboli „sebevyprázdnění“, řecky „κένωσις“ [kenósis], je jednoslovným popisem totálního složení Kristových nebeských výsad.

Existoval-li mezi Bohem a člověkem hřích jako nepřekonatelná překážka; propast široká doslova tak, jako rozdíl mezi životem a smrtí, byla tato propast v Kristově kenósi překonána z Jeho strany, ze strany Boha. Sebevypřažďujícím vtělením

se Kristus nezřekl Božských atributů, jak se někteří domnívají. Právě naopak, „smrt na kříži“ nepodstoupil jako pouhý člověk. A přece byla právě kvůli Kristově kenósi jeho lidská zkušenost kompletní. Kenósis je dokonána na kříži. Vzdal se všech svých božských výsad, aby, jsa stále Bohem, zemřel jako potupený člověk. Zde nacházíme klíč k chápání Kristovy dvojí podstaty jako stavu, kdy Bůh dobrovolně zakouší život v těle až na smrt. Shledáváme v něm zároveň nádherný vzkaz člověku: Bůh sám překročil propast mezi světem a lidmi. Ponižil se až k tomu, co je v naprostém rozporu s Jeho podstatou, totiž ke smrti. Jeho popření Jeho vlastní podstaty je vyjádřením nikoli výkupného, neboť to se platí plátcem příjemci, ale jednoduchého odpuštění, které na sebe samo bere všechny důsledky odpouštění křivdy a trpí s ní, až zcela umožní křivdu lidského nepřátelství vůči Bohu smrtí Jeho vlastní podstaty, to jest umlčením Jeho vlastních představ a požadavků, které by byly pro člověka nesnesitelné a smrtelné.

Dle mého osobního porozumění je Kristovo sebevyprázdňení v momentě sestoupení do nepřátelství světa zpodstatněním Ježíše Krista jako druhé osoby Trojice. Je to okamžik, kdy se z preexistujícího Logu u Boha stává překročením blány mezi časem a nečasem poznatelný Bůh, nové zjevení, druhá osoba, Ježíš Kristus.

Kristus ve Starém zákoně

„Ježíš se zjevoval i ve Starém zákoně“, říkají kazatelé a komentátoři s oblibou, když ukazují typ Krista na Josefovi nebo na jiném zbožném muži, kterého si Bůh povolal do klíčové role dramatu spásy svého lidu. Tato takzvaná „ježíšologie“ Starého zákona má pouze málo společného se skutečným pátráním po typologických prvcích před Kristem, které se v NĚm naplnily. Její nešvar tkví v tom, že se nám v ní ztrácí ze zřetele samotný Kristus, vnímáme-li jej pouze v přibližných vlastnostech nedokonalých postav. Chceme-li se soustředit na Boží jednání s člověkem ve Starém zákoně, pak pouze s ohledem na místo, kde bylo dokonáno (Heller, 65).

Nejlépe je Kristus ve Starém zákoně patrný v principu oběti Bohu. Oběť obecně představovala poměr, který byl navázán, byla-li oběť přednesena s vírou, jako oběť Ábelova (Žd 11,4), nebo Abrahamova (Žd 11,19). Formální oběti byly bezcenné (Iz 1,13), smyslem obětí byl Kristus (Williams, 69). Teprve víra, čili naprosté spolehnutí na Boha, zaručila oběti platnost. Víra jako životní postoj člověka, který se skrze ni pokouší dosáhnout správného poměru vůči Bohu, je na Abrahamově precedentu představena jako prostředek spasení; záchrany před porušeností světa. Spasení vyznavače víry před ním samotným. Spasení, které je předpokladem naplnění Božího záměru v lidském životě, totiž původního lidství. To, co je na víře „před Kristem“ zajímavé, je její podmíněnost budoucností. Zatímco novozákonní věřící uctívá Krista, který zemřel za jeho hříchy v minulosti, starozákonní věřící upíná k Bohu víru, jejíž naplnění v Kristově oběti se teprve uskuteční. Pisatelé Nového zákona nás horlivě přesvědčují, že starozákonní víra je s novozákonní vírou totožná (srov. Ř 4; Žd 11). Je to víra ospravedlňující pozici člověka před Bohem.

V obou zákonech je víra tímž radikálním vydáním se Bohu, ne pouze jako nejvyššímu dobru duše, ale jako milostivému spasiteli hříšníka. Jediný zřejmý rozdíl je v postupu díla vykoupení. (Berkhof, 503)

Jedna víra

Víra je největší vášeň, jakou člověk má (Kierkegaard, 58). A vášeň je láska, totiž vůle ke změně. Víra jako vůle ke změně je to, čemu říkáme „μετάνοια“ (změna způsobu myšlení, pokání). Víra složená v Boha je jednoduše opětování Boží lásky, je to vášnivě upírání zraku, sil a naděje k Bohu, který je kvůli hříchu vzdálený. Tragédie vzdálenosti má svůj šťastný konec v Kristově překročení směrem k nám. Kristus sestoupivší, propast sebevyprázdňením překračující, je Bohem, který již není tragicky vzdálený. To znamená, že právě a jedině v NĚm dochází víra pozemšťana skutečného naplnění. Na vášeň k návratu Bohu odpovídá vždy kladně, neboť jsme Jeho milovaní a naše víra není platná proto, že by Boha oblomila v neoblomnosti jako magická moc, ale protože je pouhým a prostým opětováním Lásky, kterou On vůči nám choval ještě před tím, než jsme se pro víru rozhodli.

Kristovo dílo spásy je proto jediným možným vysvětlením nejen Abrahamova ospravedlnění z víry či žalmistovy radosti nad samozřejmou nápravou porušeného vztahu člověka s Bohem (Ž 32,1), jakož i šťastného postavení starozákonních

věřících před Bohem, který je neospravedlňoval ze skutků Zákona, ale z opětování Lásky zjevené v určeném čase v Kristu Ježíši.

V christologii pro nás toto zjištění znamená, že Kristovo dílo spásy je pevný a nezvratný bod v čase. Stejně jistá je nyní jeho minulost, jako byla v okamžiku Abrahamova ospravedlnění jeho budoucnost. Jestliže mohl propast mezi Bohem a člověkem překlenout jen Bůh, a jestliže to udělal v určitém čase, a jestliže byla Abrahamovi připočtena víra jako spravedlnost ještě před rozhodným momentem Kristovy oběti na kříži, domníváme se, že Kristovo vykupitelské dílo je platné nikoli od okamžiku Jeho smrti a vzkříšení, ale „od věků navěky“ (srov. Ef 3,9). Jak toto zjištění ovlivňuje naše chápání vtěleného Ježíše Krista? Především v pohledu na Jeho lidskou zkušenost. Nečasový rozměr Jeho pozemského díla anihuluje například možnost alternativního rozhodnutí v Gethsemane. Jako Bůh učinil Kristus svůj skutek mimo čas, jako člověk v jistém bodě v dějinách. Jeho lidské váhání se podřídilo Božskému výnosu, který skrze Jeho obět' ospravedlňuje věřícího před Kristem i po Kristu. Jeho Božská svrchovanost se zase podřídila lidským a dějinným okolnostem, v nichž učinila výraz svého výnosu, který skrze Jeho obět' ospravedlňuje věřícího.

Hilasterion

Bůh sám sebe dal, aby nás od sebe zachránil.
— John Stott

Dle levitárního systému obětoval za hříchy lidu kněz, zvláště pak o takzvaném Dni smíření (Lv 16). Během tohoto rituálu vešel velekněz do Svatyně svatých, kde byla schrána Hospodinovy smlouvy a kde přebýval Boží požadavek spravedlnosti, takže kněz nemohl vejít bez krve oběti. Touto krví pokropil víko schrány zahalené kouřem kadidla a Boží požadavek spravedlnosti tak symbolicky usmířil. Navzdory vážnosti levitárního systému nelze než poznamenat dvojí: Za prvé, systém byl svědectvím o nedostatku, neboť oběti bylo nutné neustále opakovat, neboť Boží požadavek spravedlnosti nikdy zcela nevyprchal; za druhé, vrcholný akt levitárního systému, totiž obět' za hříchy lidu o Dni smíření, byl pouze odleskem spásného díla proběhnuvšího jindy a jinde za účasti někoho jiného. Mojžíš měl přeci zřít stánek „podle vzoru, který ti [, Mojžíši,] byl ukázán na hoře“ (Žd 8,5). Svatostánek či chrám se svatyní svatých, to byla pouze typologická realizace. Kde je však antityp těchto realizací? Kde leží „vzor ukázaný na hoře“? A co se v něm skutečně děje?

Pisatel listu Židům popisuje Den smíření v deváté kapitole. Dokládá na něm Kristovo dílo jako dílo Velekněze, jehož služba je účinnější, než služba levitů v chrámu, neboť není třeba, aby obětoval za své vlastní hříchy jako to musel činit obyčejný velekněz a také proto, že neobětoval v pozemské svatyni, ale sám se „postavil přímo před Boží tvář“ (Žd 9,24). To, co nás na tomto popisu Kristova antitypického díla může nevýslovně fascinovat, je termín *ἡλαστήριον* [hilasterion], který se v pátém verši překládá jako „slitovnice“, čímž správně odráží hebrejské „kapporeth“, avšak ve verši Římanům 3,25 se překládá jako „smírná obět'“, anebo „prostředek smíření“ (Lasley, 200). Jde o kontextem podmíněnou překladovou ambivalenci u dvou různých novozákonních autorů. Domnívám se proto, že narážíme na stín novozákonního porozumění Kristovu antitypickému dílu.

Pro pořádek: Římanům 3,25 překládá *hilasterion* obratem *smírná obět'*. Židům 9,5 překládá *hilasterion* termínem *slitovnice*. Obojí je odkazem na slitovnici, čili víko schrány, čili její „příkrov“, na němž prodlévá Bůh s požadavkem spravedlnosti (Lv 16,13). Je-li tedy Kristus jako *hilasterion* – prostředek smíření dle Ř 3,25 zároveň také *hilasterion* – příkrov schrány, pak je zároveň tím, kdo v antitypickém díle požaduje spravedlnost a sám na ni odpovídá. Požadavek spravedlnosti i odpověď je zapouzdřen v Kristu, v momentě Jeho antitypického díla na kříži.

Tím ale drama antitypu nekončí. Kristus je totiž nejen tím, kdo na slitovnici požaduje spravedlnost, a tím, kdo je tomuto požadavku nabízen jako obět' smíření. On je dokonce tím, kdo toto smíření nabízí, jako náš Velekněz! V antitypickém Kristu je tedy trojí: požadavek spravedlnosti, nabídka smíření i smírná obět'. To je ten Ježíš Kristus „stejný včera dnes i navěky“ (Žd 13,8), který v posvátném nečase učiněný akt odpuštění zjevil na svém životě, smrti a vzkříšení. Toto je Bůh. On sám sobě sebe nabídl namísto nás.

Právě odtud čerpáme ideu „vykoupení“, totiž oběti nevinného za hříšné. Tím, komu se platilo, nebyl vládce tohoto světa. A tím, kdo se nabídl, nebyl pouze legálně bezúhonný tvor. Neboť tím, kdo se Bohu obětoval, neboť nikdo jiný se mu obětovat nemohl, byl Bůh sám. On nekupčí s dušičkami, ani nic nepožaduje po čemkoli, co stvořil. Apoštol se správně ptá:

„Kdo mu něco dal, aby mu to on musel vrátit?“ (Ř 11,35). Bohu se přeci nelze zavděčit. Jedinou platnou pozicí před Bohem je opětování lásky, která se spokojuje s odpuštěním z ruky Stvořitele, aby naplnila původní plán a dostála pravému lidství.

Bibliografie

WILLIAMS, Ernest Swing. *Systematic theology : Christology, anthropology, soteriology*. Springfield, Missouri: Gospel Publishing House, 1953, 299 s. ISBN 0–88243–644–9.

HELLER, Jan. *Bůh sestupující: pokus o christologii Starého zákona*. 1. vyd. Praha: Kalich, 1994, 159 s. ISBN 80–701–7780–2.

BERKHOF, Louis. *Systematic theology*. Repr. Edinburgh: Banner of Truth Trust, 1998. ISBN 978–085–1510–569.

KIERKEGAARD, Søren Aabye. *Bázeň a chvění. Nemoc k smrti*. Praha: Svoboda–Libertas, 1993. 249 s. ISBN 80–205–0360–9.

LASLEY, William F. *PAUL'S SALVATION LETTERS: GALATIANS AND ROMANS: An Independent-Study Textbook*. Springfield, Missouri: Global University, 2002. ISBN 0–7617–0504-X.

<https://selah.diet/teologie/kristovo-dilo-spasy/>